

Tytuł I. Przepisy ogólne

Dział I. Przepisy wspólne

Literatura: *P. Antoszek*, Charakter prawny aktu głosowania wspólnika spółki kapitałowej, Pr. Sp. 2005, Nr 9; *tenże*, Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych, Warszawa 2009; *tenże*, Dopuszczalność uchylecia się od skutków prawnych wadliwego aktu głosowania wspólnika spółki kapitałowej, Pr. Sp. 2005, Nr 11; *J. Benjamin, M. Yates*, The Law of Global Custody. Legal Risk management in Securities Investment and Collateral, London 2002; *P. Błaszczuk*, Pojęcie siedziby osoby prawnej w nowej ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym, PiP 2011, Nr 11; *F. Bydliński*, System und Prinzipien des Privatrechts, Wiedeń–Nowy Jork 1996; *L. Cerioni*, The Cross-Border Mobility of Companies within the European Community after the Cartesio Ruling of the ECJ, JBL 2010, Nr 4; *A. Chłopecki*, Obowiązki informacyjne spółek publicznych, PPW 2001, Nr 9; *R. Cichórz*, Jednoosobowa spółka z o.o. a regulacja prawa europejskiego, PUG 2003, Nr 12; *R. Czerniawski, M. Wierzbowski*, Ustawa Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Komentarz, Warszawa 2001; *P. Czubik*, Artykuł 25 nowej ustawy Prawo prywatne międzynarodowe – przełom dla notariatu RP?, NPN 2011, Nr 1; *P. Czubik, K. Oplustil*, Forma zagranicznych czynności prawnych związanych z powstaniem i funkcjonowaniem polskiej spółki z o.o., Pr. Sp. 2007, Nr 1; *G. Domański, M. Goszczyk*, Wybrane zagadnienia prawne organizacji walnego zgromadzenia spółki akcyjnej, PPH 2002, Nr 1; *W.F. Ebke*, The European Conflict-of-Corporate-Laws Revolution: Überseering, Inspire Art and Beyond, EBLR 2005; *D. Einsele*, Kollisionsrechtliche Behandlung von Wertpapieren und Rechtweite der Eigentumsvermutung des § 1006 BGB, IPrax 1995, Nr 3; *L. Enriques*, EC Company Law and the Fears of a European Delaware, EBLR 2004; *M. Floriańczyk*, Nowa konstrukcja ustawowej „złotej akcji” Skarbu Państwa, KPPubl 2010, Nr 1–2; *J. Frąckowiak*, Glosa do post. SN z 28.4.1997 r., II CKN 133/97, OSP 1998, Nr 4; *tenże*, O konieczności dalszych zmian prawa cywilnego szczególnie w odniesieniu do podmiotów i umów w obrocie gospodarczym, PPH 1999, Nr 3; *C. Gerner-Beuerle, M. Schillig*, The Mysteries of Freedom of Establishment after Cartesio, ECLQ 2010, Nr 2; *I. Gębala*, Cywilnoprawny charakter umowy, której przedmiotem jest przekazywanie zysku w świetle regulacji art. 7 § 1 kodeksu spółek handlowych, Rej. 2008, Nr 10; *J. Golonka*, Fuzja spółek per incorporationem w ramach „dominacji krzyżowej”, PiP 2009, Nr 5; *J. Gołaczyński*, Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2003; *B. Grunewald*, Gesellschaftsrecht, Tybinga 2008; *S. Gurgul*, Instrumenty zabezpieczenia wierzytelności a stosowanie przepisów art. 15 i 17 k.s.h., Pr. Sp. 2011, Nr 10; *B. Haar*, Die Personengesellschaften im Konzern, Tybinga 2004; *M. Hachenburg, P. Ulmer*, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). Kommentar, Berlin 2002 (publikacja wymiennokartkowa); *H.C. Hirt*, Freedom of Establishment, International Company Law and the Comparison of European Company Law Systems after the ECJ’s Decision in Inspire Art Ltd, EBLR 2004; *H. v. Houtte* (red.), The Law of Cross-Order Securities Transactions, Londyn 1999; *P. Jabornegg*, HGB Kommentar, Wiedeń–Nowy Jork 1997; *Z. Jara* (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2014; *A. Karolak*, Prawne mechanizmy ochrony spółki córki oraz jej wierzycieli w strukturze holdingowej, Pr. Sp. 2001, Nr 5; *A. Kidyba*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Warszawa 2010; *W. Kłyta*, Czynności notarialne w polskim międzynarodowym prawie spółek, Rej. 2001, Nr 7–8; *tenże*, Wpływ orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Inspire Art z 30 września 2003 na europejskie prawo spółek, w: *L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar* (red.), Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Maksymiliana Pazdana, Kraków 2005; *K. Kruczałak*, Glosa do post. SN z 28.4.1997 r., II CKN 133/97, Rej. 1998, Nr 5; *tenże*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2001; *J. Kruczałak-Jankowska*, Umowy o zarządzanie przedsiębiorstwem – próba systematyzacji, GSP 2009, t. XXI; *R.L. Kwaśnicki, D. Nilsson*, Legalne działanie na szkodę spółki zależnej, PPH 2007, Nr 12; *R.L. Kwaśnicki, M. Przygodzka*, Umowy holdingowe w prawie prywatnym oraz podatkowym, cz. 1, R.Pr. 2005, Nr 4; *T. Leipert*, Istota koncernu a art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h., PPH 2006, Nr 2; *O. Lipińska*, Ochrona spółki akcyjnej przed nadużywaniem praw wynikających z akcji, PPH 2002, Nr 7; *M. Litwińska-Werner*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2007; *M. Mataczyński*, Glosa do wyr. SN z 17.10.2007 r., II CSK 248/07, OSP 2009, Nr 7–8; *tenże*, Przepisy wymuszające swoje zastosowanie w prawie prywatnym międzynarodowym, Kraków 2005; *M. Michalski*, Kontrola kapitałowa nad spółką akcyjną, Kraków 2004; *M. Mysze-Nowakowska*, Transfer siedziby spółki w Unii Europejskiej, Warszawa 2015; *J. Napierata*, Transgraniczne przeniesienie siedziby spółki w świetle wyroku Trybunału

Sprawiedliwości w sprawie *Cartesio*, KPP 2009, Nr 2; *J. Napierata, T. Sójka, M. Cejmer* (red.), Europejskie prawo spółek, t. 4, Spółki zagraniczne w Polsce, Warszawa 2008; *D. Nowak*, Wadliwa spółka partnerska, Warszawa 2010; *J. Okolski, J. Modrzejewski, Ł. Gasiński*, Natura stosunku korporacyjnego spółki akcyjnej, PPH 2010, Nr 8; *M. Olczyk, M. Pecyna*, Komentarz do niektórych przepisów kodeksu cywilnego, zmienionych ustawą z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.03.49.408), LEX 2003; *A. Opalski*, Koncern w niemieckim prawie spółek, PPH 1998, Nr 2; *K. Oplustil*, Łącznik siedziby spółki w nowym prawie prywatnym międzynarodowym. Uwagi na tle prawa europejskiego, KPP 2011, Nr 3; *K. Oplustil, M. Spyra*, Transgraniczne przekształcenia spółek kapitałowych w świetle wyroku ETS oraz dyrektywy 2005/56/WE. Glosa do wyroku TS z dnia 13.12.2005 r., C-411/03, EPS 2006, Nr 3; *R. Pabis*, Nowelizacja kodeksu spółek handlowych, cz. 1, Pr. Sp. 2004, Nr 3; *tenże*, O potrzebie nowelizacji kodeksu spółek handlowych, Pr. Sp. 2003, Nr 2; *M. Pawełczyk, R. Talaj*, Statutowe obowiązki informacyjne nabywcy akcji a wykonywanie prawa głosu przez akcjonariusza, PUG 2008, Nr 3; *M. Pazdan*, Kodeks spółek handlowych a kodeks cywilny, PIP 2001, Nr 2; *tenże*, Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2009; *tenże* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 20A, Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2014; *A. Pęczyk-Tofel, M. Tofel*, Aktualności i orzecznictwo, Pr. Sp. 2002, Nr 2, Pr. Sp. 2010, Nr 2; *ciż*, Obrót znacznymi pakietami akcji na gruncie ustawy o ofercie publicznej, cz. 1, Pr. Sp. 2010, Nr 3, cz. 2, Pr. Sp. 2010, Nr 4; *P. Piñior*, Osobiste uprawnienia wspólników i akcjonariuszy w spółkach kapitałowych, Pr. Sp. 2010, Nr 2; *A. Piotrowska, A. Mikula*, Wyłączenie i ograniczenie prawa głosu w spółce akcyjnej, PPH 2003, Nr 6; *J. Poczobut* (red.), Współczesne wyzwania prawa prywatnego międzynarodowego. Materiały konferencyjne (Warszawa 19–20.04.2012 r.), Warszawa 2013; *W. Popiołek*, Podmiotowy zakres zastosowania art. 6 kodeksu spółek handlowych, Pr. Sp. 2001, Nr 7–8; *tenże*, Prawo właściwe dla przeniesienia akcji poza obrotem regulowanym, PPH 2002, Nr 11; *tenże*, Umorzenie udziałów i akcji w kodeksie spółek handlowych, Rej. 2001, Nr 7–8; *R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski* (red.), Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2001; *ciż*, Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółki osobowe, Warszawa 2001; *M. Pożniak-Niedzielska*, Funkcjonowanie spółki dominującej w świetle przepisów k.s.h., PPH 2002, Nr 10; *W. Pyziół* (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2008; *Z. Radwański* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 2, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2008; *M. Rodzyńkiewicz*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2009; *M. Romanowski*, Pojęcie spółki dominującej w kodeksie spółek handlowych, PIP 2004, Nr 5; *tenże*, Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Komentarz, Warszawa 2003; *tenże*, Zasada jednakowego traktowania udziałowców spółki kapitałowej, cz. 1, PPH 2005, Nr 1, cz. 2, PPH 2005, Nr 2; *V. Röhricht, F. Graf von Westphalen* (red.), Handelsgesetzbuch. Kommentar zu Handelsstand, Handelsgesellschaften, Handelsgeschäften, und besonderen Handelsverträgen (ohne Bilans-, Transport- und Seerecht), Kolonia 1998; *A. Schall*, The UK Limited Company Abroad – How Foreign Creditors are Protected after Inspire Art (Including a Comparison of UK and German Creditor Protection Rules), EBLR 2005; *K. Schmidt* (red.), Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, t. 3, Monachium 2007; *I. Schwander, D. Dubs*, Die positive Beschlussfeststellungsklage im Aktienrecht – Gegenstand, Verhältnis zur Anfechtungsklage und prozessuale Fragen, w: Aktienrecht 1992–1997: Versuch einer Bilanz: zum 70. Geburtstag von Rolf Bär, Bern, Stämpfli 1998; *M. Skory*, Czy w prawie spółek jest miejsce dla ochrony konsumenta?, w: Kodeks spółek handlowych po pięciu latach, Wrocław 2006; *S. Soltysiński*, Prawo właściwe dla spółek prawa handlowego. Rej. 2001, Nr 7–8; *tenże*, Przepisy ogólne kodeksu spółek handlowych (wybrane zagadnienia), PIP 2001, Nr 7; *tenże* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 17B, Prawo spółek kapitałowych, Warszawa 2010; *S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1 i 2, Warszawa 2001, t. 3, Warszawa 2003, t. 4, Warszawa 2008; *S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Warszawa 2006; *T. Staranowicz*, Regulacja prawna holdingu w k.s.h., R.Pr. 2003, Nr 6; *J.A. Strzępka* (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2009; *A. Szajkowski* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, Warszawa 2008; *K. Sznajder*, Jurysdykcja szczególna w zakresie zobowiązań umownych, Katowice 2007; *A. Szumański*, Glosa do wyr. SN z 10.6.2005 r., II CK 715/04, OSP 2006, Nr 5; *tenże*, Glosa do post. SN z 28.4.1997 r., II CKN 133/97, PS 1998, Nr 1; *tenże*, Ograniczona regulacja prawa holdingowego (prawa grup spółek) w kodeksie spółek handlowych, PIP 2001, Nr 3; *tenże* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 19, Prawo papierów wartościowych, Warszawa 2006; *tenże*, Wpływ uczestnictwa spółki kapitałowej w grupie spółek na związanie zapisem na sąd polubowny dokonany przez inną spółkę z grupy, PPH 2008, Nr 5; *R. Szyszko*, Regulacja dominacji (zależności) zawarta w k.s.h., cz. 2, Pr. Sp. 2010, Nr 7–8; *A. Śmigaj*, Odpowiedzialność spółki dominującej w prawie polskim i włoskim, Pr. Sp. 2005, Nr 1; *T. Targosz*, Art. 7 k.s.h. – czy rzeczywiście załóżek regulacji prawa holdingowego?, Rej. 2003, Nr 1; *tenże*, Nadużycie osobowości prawnej, Kraków 2004; *tenże*, Odpowiedzialność wspólnika wobec wierzycieli spółki, PPH 2003, Nr 4; *M. Tarska*, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,

Warszawa 2003; *M. Tofel*, Komentarz do wyroku SN z 14.5.2010 r., II CSK 505/09, MPH 2011, Nr 2; *tenże*, Odpowiedzialność ex delicto wspólników spółki kapitałowej, w: *M. Modrzejewska* (red.), Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego, Warszawa 2010; *M.S. Tofel*, Wpływ głosów nieważnych na ważność i istnienie uchwały – uwagi na tle art. 89 ustawy o ofercie publicznej, PPH 2006, Nr 11; *P. Tomala*, Nieholdingowe umowy o zarządzanie spółką, Pr. Sp. 2008, Nr 12; *B. Walaszek, M. Sośniak*, Zarys prawa międzynarodowego prywatnego, Warszawa 1968; *P. Wąż*, Kodeks spółek handlowych jako źródło polskiego prawa koncernowego, PPH 2008, Nr 6; *tenże*, Koncern umowy w prawie polskim, Pr. Sp. 2007, Nr 11; *tenże*, Szkoda wyrządzona spółce zależnej przez spółkę dominującą, Pr. Sp. 2008, Nr 1; *P. Wierzbicki*, Inspire Art – prawo właściwe dla spółek a swobody traktatowe, PPH 2004, Nr 8; *tenże*, Uchwała o przymusowym wykupie akcji – „wyciśnięcie” drobnych akcjonariuszy, Pr. Sp. 2003, Nr 5; *S. Włodyka*, Prawo koncernowe, Kraków 2003; *tenże* (red.), System Prawa Handlowego, t. 1, Prawo handlowe – część ogólna, Warszawa 2009; *tenże* (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A–2B, Prawo spółek handlowych, Warszawa 2007; *M. Wojtyczek*, Dopuszczalność zawierania tzw. umów holdingowych w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych, Pr. Sp. 2002, Nr 5; *E. Vitta*, Diritto internazionale private, t. 3, Turyn 1975.

Art. 1. [Zakres regulacji; rodzaje spółek]

§ 1. Ustawa reguluje tworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych.

§ 2. Spółkami handlowymi są: spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Zakres zastosowania polskiego prawa spółek w stosunkach międzynarodowych. Zasada ogólna: kryterium siedziby	1–4	IV. Prawo właściwe dla transgranicznego połączenia i podziału spółek	10
II. Zakres zastosowania przepisów KSH o formie czynności prawnych	5–7	V. Konsekwencje przeniesienia siedziby spółki dla zastosowania przepisów KSH . .	11–12
III. Prawo miejsca położenia dokumentu (rachunku) – znaczenie dla obrotu akcjami emitowanymi przez polskie spółki	8–9	VI. Zastosowanie przepisów KSH do spółek zagranicznych	13

I. Zakres zastosowania polskiego prawa spółek w stosunkach międzynarodowych. Zasada ogólna: kryterium siedziby

1. **Zakres przedmiotowy ustawy.** Komentowany przepis wskazuje przedmiotowy zakres zastosowania Kodeksu spółek handlowych. Znajduje on zastosowanie wyłącznie do **tworzenia, organizacji, funkcjonowania, rozwiązywania, łączenia, podziału i przekształcania spółek handlowych, które podlegają prawu polskiemu. Kodeks nie rozstrzyga kwestii, które spółki podlegają prawu polskiemu.** Jest to domena regulacji prawa prywatnego międzynarodowego. Kwestia ta została uregulowana w art. 17 ust. 1 ustawy z 4.2.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1792). Należy także wskazać szereg zawartych przez Polskę umów bilateralnych, które odwołują bądź do kryterium siedziby spółki (umowy z Austrią, Estonią, Rumunią i Wietnamem) bądź miejsca jej założenia (umowy z Białorusią, Bułgarią, Czechosłowacją, Litwą, Łotwą, Rosją, Ukrainą i Węgrami).

2. **Zasada łącznika siedziby.** Artykuł 17 ust. 1 PrPrywM wskazuje, że **osoba prawna podlega prawu państwa, w którym ma siedzibę.** Pojęcie osoby prawnej należy tu wyklądać autonomicznie. Norma kolizyjna dotyczy nie tylko osób prawnych, ale wszystkich jednostek organizacyjnych (zob. *M. Pazdan*, w: *S. Włodyka* (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A, s. 420–422; *tenże*, Prawo, s. 104; *J. Gotaczyński*, Prawo, s. 104–105; *W. Ludwiczak*, Prawo, s. 141; *B. Walaszek, M. Sośniak*, Zarys, s. 77). Artykuł 21 rozstrzyga tę kwestię jednoznacznie. Zasada łącznika siedziby znajduje w związku z tym zastosowanie do wszystkich spółek bez względu na to, czy prawo właściwe przyznaje im zdolność prawną.

- 3 3. Siedziba osoby prawnej.** Prawo prywatne międzynarodowe nie precyzuje, jak należy rozumieć siedzibę osoby prawnej. W polskiej literaturze przeważa stanowisko, zgodnie z którym siedziba osoby prawnej znajduje się w państwie, w którym skoncentrowany jest proces podejmowania decyzji o działalności tej osoby prawnej. Jest to **tzw. rzeczywista siedziba zarządu** (por. np. *M. Pazdan*, Prawo, s. 97; *tenże*, w: *S. Włodyka* (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A, s. 414 i cyt. tam literatura; *A. Wowerka*, w: *M. Pazdan* (red.) System Prawa Prywatnego, t. 20A, s. 634–636). Aktualność tej interpretacji wymaga rozważenia w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości dotyczącego prawa spółek. W orzeczeniach w sprawach: C-212/97, *Centros* (EU:C:1999:126), C-208/00, *Überseering* (EU:C:2002:632) i C-167/01, *Inspire Art* (EU:C:2003:512), Trybunał zakwestionował prawo państw członkowskich do odmowy rejestracji i uznania zdolności prawnej spółek założonych zgodnie z prawem jednego z państw członkowskich, a rzeczywistą siedzibę zarządu mających na terenie innego państwa. Trybunał zakwestionował także możliwość narzucania takim spółkom zastosowania norm prawa spółek wynikających z prawa państwa, na którego terytorium spółka ma siedzibę rzeczywistego zarządu (por. np. *H.C. Hirt*, Freedom, s. 1208; *L. Enriques*, EC Company, s. 1261–1263; *A. Schall*, The UK Limited, s. 1534–1536; *T. Targosz*, w: *J. Napierala, T. Sójka, M. Cejmer* (red.), Europejskie, t. 4, s. 13; *P. Wierzbicki*, Inspire Art, s. 50). Wybór systemu prawnego, zgodnie z którym spółka będzie działać Trybunał uznał za uprawnione korzystanie ze swobody traktatowej (pkt 137–139). Swoboda nie może być przedmiotem nadużycia, ale wybór prawa motywowany wyłącznie pozytywną oceną prawa spółek określonego państwa członkowskiego nie jest nadużyciem (pkt 136–137). Realizacja takiej swobody nie jest możliwa przy utrzymaniu dotychczasowego rozumienia łącznika rzeczywistej siedziby jako miejsca, w którym faktycznie koncentrują się procesy decyzyjne w spółce. Założenie spółki zgodnie z prawem określonego państwa członkowskiego oraz wskazanie statutowej siedziby na terytorium tego państwa wiążą polskie sądy i inne organy co do uznania właściwości prawa spółek wybranego przez założycieli spółki. W konsekwencji w kontekście spółek założonych w państwach członkowskich EOG pojęcie siedziby spółki użyte w art. 17 ust. 1 PrPrywM należy interpretować jako siedzibę statutową. W literaturze wskazuje się wprawdzie na aktualność dotychczasowej interpretacji z uwzględnieniem zasad sformułowanych przez Trybunał (zob. *M. Pazdan*, w: *S. Włodyka* (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A, s. 414), trudno jednak wskazać jak można pogodzić teorię siedziby rzeczywistej z zachowaniem wolności wyboru prawa spółek niezależnie od miejsca prowadzonej działalności. Prowadzi to do konkluzji o właściwości statutowej siedziby osoby prawnej jako łącznika normy kolizyjnej wyrażonej w art. 17 ust. 1 PrPrywM (por. *K. Oplustil*, Łącznik siedziby spółki, s. 635 i n.; *A. Opalski*, w: *J. Poczobut* (red.), Współczesne, s. 218; *P. Błaszczyk*, Pojęcie siedziby, s. 85). Trudno nie zauważyć także praktycznych zalet łącznika siedziby statutowej. Jest to kryterium przejrzyste dla uczestników obrotu. Tymczasem ocena miejsca, w którym rzeczywiście koncentruje się proces kierowania spółką (tzw. rzeczywista siedziba zarządu) jest niejednokrotnie nieożywiasta nie tylko dla osób trzecich, ale także dla samych wspólników i członków organów spółki. Dotyczy to przede wszystkim spółek, które prowadzą działalność transgraniczną, spółek, które pośrednio kontrolowane są przez podmioty zagraniczne *de facto* ściśle kontrolujące procesy gospodarcze w spółce zależnej, a także spółek o międzynarodowym składzie wspólników.
- 4 4. Spółki z siedziba spoza EOG.** Przedstawiona w poprzednim punkcie argumentacja dotyczy wyłącznie spółek z EOG. W stosunku do spółek założonych poza tym obszarem nie ma ponadnarodowych lub międzynarodowych norm wymagających analogicznej interpretacji pojęcia siedziby w PrPrywM. Czy w związku z tym tradycyjnie akceptowany dotychczas łącznik rzeczywistej siedziby zarządu może znaleźć zastosowanie do tych spółek? Jak się zdaje, dopuszczalność takiej dwoistej interpretacji pojęcia siedziby na gruncie PrPrywM może być źródłem poglądu o kontynuacji dotychczasowych interpretacji art. 17 ust. 1 PrPrywM z koniecznymi korektami wynikającymi z prawa europejskiego (por. *M. Pazdan*, w: *S. Włodyka* (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A, s. 414). Wydaje się jednak, że dla konstruowania dwóch istotnie różnych norm kolizyjnych na gruncie tego samego przepisu nie ma miejsca. Jedno pojęcie na gruncie jednego przepisu powinno być rozumiane jednolicie. Należy zatem przyjąć, że **KSH znajduje zastosowanie do spółek, których statutowa siedziba znajduje się na terytorium Polski.**

II. Zakres zastosowania przepisów KSH o formie czynności prawnych

1. **Forma czynności prawnej.** Szczególne problemy dotyczą zakresu zastosowania przepisów KSH dotyczących formy czynności prawnych. Zgodnie z art. 25 ust. 1 PrPrywM **forma czynności prawnej podlega prawu właściwemu dla tej czynności.** Wystarczy jednak zachowanie formy przewidzianej przez prawo państwa, w którym czynność zostaje dokonana. Jeżeli umowę zawierają osoby znajdujące się w chwili złożenia oświadczeń woli w różnych państwach, wystarczy wówczas zachowanie formy przewidzianej dla tej czynności przez prawo jednego z tych państw. Zgodnie z art. 25 ust. 2 PrPrywM wykluczone jest odstępstwo od wymogu zachowania formy wynikającej z prawa właściwego dla danej czynności w przypadku czynności prawnych, których przedmiotem jest powstanie, łączenie, podział, przekształcenie lub ustanie osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej. Potwierdza to przeważające stanowisko wyrażane na gruncie poprzedniej ustawy (*W. Klyta*, Czynności, s. 127; *M. Mataczyński*, Przepisy, s. 148–149; *M. Pazdan*, w: *S. Włodyka* (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A, s. 434; *S. Sołtyński*, Prawo, s. 283; por. jednak *P. Czubik*, *K. Oplustil*, Forma, s. 23). Dopuszczalność posłużenia się formą wynikającą z prawa miejsca dokonania czynności może wynikać z konwencji bilateralnych (np. konwencji z Litwą, Rosją, Ukrainą itd.).

2. **Zakres zasady *lex loci actus*.** W literaturze wskazano na potrzebę ścisłego rozumienia katalogu czynności, w stosunku do których zastosowanie znajduje łącznik *legis loci actus* (*P. Czubik*, Artykuł 25 nowej ustawy Prawo prywatne międzynarodowe, s. 29 i n.). Artykuł 25 ust. 2 nie wymienia wśród czynności nieobjętych zakresem zasady *lex loci actus* zmiany umowy spółki. Ten brak należy uznać za zabieg celowy. Wymienione w art. 25 ust. 2 PrPrywM powstanie, łączenie, podział, przekształcenie lub ustanie osoby prawnej są to podstawowe momenty określające nie tylko prawny byt osoby prawnej, ale przede wszystkim jej relacje z osobami trzecimi. Można w związku z tym racjonalnie wymagać, aby czynności te były poddane kontroli formalnej, wynikającej z prawa właściwego dla stosunku spółki. Zmiana treści umowy spółki lub jej aktu założycielskiego ma z reguły skutki znacznie bardziej ograniczone. Nie wpływa na podmiotowość spółki, z reguły nie wpływa także na interesy osób trzecich. W tych przypadkach, w których istnieje taka ewentualność (np. obniżenie sumy komandytowej, obniżenie kapitału zakładowego), instrumenty ochrony interesów osób trzecich nie są związane z formą czynności zmieniającej umowę spółki, ale należą do materii bezwzględnie podlegającej statutowi personalnemu spółki (np. skutki obniżenia sumy komandytowej w zakresie odpowiedzialności komandytariusza). W związku z tym na gruncie art. 25 ust. 2 PrPrywM należy interpretować ściśle, wykluczając z zakresu monopolu formy *legis causa*, czynności zmierzające do zmiany umowy spółki. Kwestie takie jak m.in. forma uchwał zgromadzeń wspólników i innych organów spółek, forma oświadczeń składanych spółce i przez spółkę w stosunkach wewnętrznych mogą zostać dokonane w formie wynikającej z miejsca dokonania czynności.

3. **Wymóg zachowania formy aktu notarialnego** może zostać spełniony **wyłącznie przed polskim notariuszem lub konsulem** upoważnionym do dokonywania czynności notarialnych (por. art. 28 ustawy z 25.6.2015 r. – Prawo konsularne, t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1545 ze zm.). Zagraniczne akty notarialne także sporządzone przez notariuszy działających w systemie tzw. notariatu łacińskiego nie są ekwiwalentem aktu notarialnego sporządzonego zgodnie z prawem polskim. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w istocie działania zagranicznego notariusza mogą jedynie w ograniczony sposób spełnić zadania jakie przed notariuszem stawia prawo polskie. Dzieje się tak przede wszystkim ze względu na ograniczoną kompetencją zagranicznego prawnika w zakresie prawa polskiego.

III. Prawo miejsca położenia dokumentu (rachunku) – znaczenie dla obrotu akcjami emitowanymi przez polskie spółki

1. **Zakres statutu personalnego. Obrót udziałami w spółce, w tym także obrót akcjami,** 8 objęty jest zakresem statutu personalnego. Obrót udziałami i akcjami polskich spółek podlega w związku z tym zasadniczo prawu polskiemu. Jeżeli prawo to odwołuje się do przeniesienia posiadania dokumentu lub nabycia i utraty własności dokumentu stwierdzającego istnienie praw udziałowych jako do przesłanki nabycia lub utraty tych praw, to okoliczności te nie podlegają

statutowi personalnemu spółki, ale prawu miejsca położenia dokumentu – *lex cartae sitae*. Jest to tzw. statut rzeczowy papieru wartościowego (por. np. W. Popiołek, Prawo właściwe, s. 44–45; A. Johnson, w: H. v. Houtte (red.), The Law, s. 24–27; D. Einsele, Kollisionsrechtliche, s. 164; E. Vitta, Diritto, t. 3, s. 455). Prawo miejsca położenia dokumentu rozstrzyga takie kwestie jak m.in. sposób przeniesienia posiadania dokumentu, domniemania wynikające z jego posiadania, sposób ochrony posiadania, przesłanki przeniesienia własności, dopuszczalność oraz przesłanki ochrony dobrej wiary nabywcy dokumentu od nieuprawnionego, sposób ustanowienia obciążeń na dokumencie itd. W tym zakresie w stosunku do akcji polskich spółek znajdujących się za granicą zastosowanie może znaleźć prawo obce.

- 9 **2. Łącznik normy kolizyjnej w odniesieniu do akcji zdematerializowanych.** Inny łącznik normy kolizyjnej należy zastosować w odniesieniu do akcji zdematerializowanych. Brak dokumentu wyklucza możliwość posłużenia się *lege cartae sitae*. W takim wypadku kwestie związane z zapisami na rachunkach papierów wartościowych, kontaktach depozytowych, ze skutkami dokonywanych na nich uznań i obciążeń oraz z relacjami między różnymi poziomami zapisów w systemie depozytowo-rozliczeniowym zgodnie z dominującym poglądem określa prawo państwa, w którym prowadzony jest zapis na dane konto depozytowe (por. np. L. Sobolewski, w: A. Szumański (red.), System Prawa Prywatnego, t. 19, s. 1107–1109; J. Benjamin, M. Yates, The Law, s. 76–77; S. Kümpel, Grenzüberschreitender, s. 1885). W polskim prawie taka norma kolizyjna została wyrażona wprost w art. 44 PrPrywM oraz w art. 13 ustawy z 2.4.2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 891). Zgodnie z art. 44 PrPrywM prawo wynikające z zapisu papieru wartościowego na rachunku prowadzonym w systemie rozrachunku papierów wartościowych, podlega prawu państwa, w którym prowadzony jest ten rachunek. Zgodnie z art. 13 ZabFinU umowa o ustanowienie zabezpieczenia finansowego na niematerialnych instrumentach finansowych, prawa wynikające z tego zabezpieczenia, pierwszeństwo praw, a także zaspokajanie się z takiego zabezpieczenia podlegają wyłącznie prawu państwa, w którym jest prowadzony rachunek papierów wartościowych, rachunek zbiorczy, inny rachunek, na którym zapisywane są instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi, konto depozytowe lub inna ewidencja papierów wartościowych, w której zabezpieczenie to zostało odnotowane. Prawu temu podlega również nabycie w dobrej wierze niematerialnych instrumentów finansowych. Zakres normy kolizyjnej wyrażonej w tym przepisie nie może jednak zostać ograniczony wyłącznie do zabezpieczeń finansowych. Prawidłowe funkcjonowanie instytucji zabezpieczeń finansowych zależy od nadania łącznikowi miejsca położenia rachunku ogólnego znaczenia na gruncie zdematerializowanego obrotu papierami wartościowymi przez art. 44 PrPrywM. Należy zwrócić uwagę, że pojęcie miejsca położenia rachunku jest do pewnego stopnia przenośną. Rachunki prowadzone w systemach elektronicznych, często przez podmioty, których biura znajdują się na terytorium różnych państw, nie mają tak jednoznacznie postrzegalnego miejsca położenia jak przedmioty materialne. Otwiera to do pewnego stopnia drogę dla autonomii stron w określeniu kolizyjnego statusu zdematerializowanych papierów wartościowych, w tym także zdematerializowanych akcji polskich spółek.

IV. Prawo właściwe dla transgranicznego połączenia i podziału spółek

- 10 **1. Prawo właściwe dla transgranicznego połączenia i podziału spółek.** Połączenie i podział z udziałem polskich spółek może w niektórych przypadkach wymagać **paralelnego lub łącznego zastosowania KSH i prawa obcego**. Dotyczy to sytuacji połączeń i podziałów transgranicznych, czyli połączeń i podziałów, w których obok polskiej spółki uczestniczą także podmioty podlegające prawu obcemu. W takiej sytuacji dokonanie połączenia lub podziału spółki wymaga realizacji wymogów wynikających ze statutów personalnych wszystkich uczestniczących w tym procesie podmiotów (art. 19 ust. 2 PrPrywM). W stosunku do czynności i przesłanek, które mają być zrealizowane łącznie przez wszystkie podmioty uczestniczące w połączeniu lub podziale (np. sporządzenie planu połączenia, podziału), różne porządki prawne należy stosować kumulatywnie. W stosunku do innych czynności (np. podjęcie uchwały o zatwierdzeniu planu podziału) dystrybutywnie, tj. w odniesieniu do każdej ze spółek winny być zrealizowane przesłanki wynikające z jej statutu personalnego (por. szerzej np. K. Oplustil, M. Spyra, w: M. Cejmer, J. Napierata, T. Sójka (red.), Europejskie, t. 4, s. 282 i n.).

V. Konsekwencje przeniesienia siedziby spółki dla zastosowania przepisów KSH

1. **Przeniesienia siedziby spółki i przekształcenie transgraniczne.** Obowiązanie łącznika 11
siedziby osoby prawnej w polskim Prawie prywatnym międzynarodowym powoduje, że zastosowanie KSH w stosunku do istniejących już spółek może zależeć od decyzji o przeniesieniu siedziby spółki do Polski lub poza terytorium Polski. Analogiczne konsekwencje rodzi proces transgranicznego przekształcenia spółki polegający na zmianie jej formy prawnej na formę uregulowaną w przepisach prawa obcego. Transgraniczne przeniesienie siedziby oraz transgraniczne przekształcenie to w istocie dwa aspekty tego samego procesu. Przyjęcie łącznika statutowej siedziby dla ustalenia statutu personalnego osoby prawnej powoduje, że przeniesienie siedziby za granicę musi wiązać się ze zmianą formy podmiotowości osoby prawnej na formę wynikającą z praw państwa nowej siedziby. Jednocześnie przekształcenie transgraniczne, polegające na podjęciu działalności w formie wynikającej z innego prawa niż dotychczasowe, wymaga we wszystkich znanych autorowi przypadkach przeniesienia siedziby spółki za granicę. Z reguły prawo spółek poszczególnych państw wymaga, aby przynajmniej siedziba statutowa spółki znajdowała się na terytorium państwa, którego prawo spółka podlega.

2. **Zasady i skutki transgranicznego przeniesienia siedziby.** W obecnym stanie prawnym 12
relewantne jest przeniesienie siedziby statutowej. Zmiany rzeczywistej siedziby zarządu nie mają znaczenia z punktu widzenia właściwości prawa (por. Nb 3–4). Zmiana siedziby statutowej prowadzi do „emigracji” lub „imigracji” spółki, a w konsekwencji do objęcia jej zakresem zastosowania nowego prawa. Zgodnie z art. 19 ust. 1 PrPrywM z **chwilą przeniesienia siedziby do innego państwa, osoba prawna podlega prawu tego państwa**. Osobowość prawna uzyskana w państwie dotychczasowej siedziby jest zachowana, jeżeli przewiduje to prawo każdego z zainteresowanych państw. To czy taka zmiana jest dopuszczalna i czy pozwala ona na kontynuację podmiotowości (tożsamości) spółki, zależy więc od akceptacji przez porządek prawny państwa pochodzenia spółki oraz państwa, do którego przenosi swoją siedzibę. Transgraniczne przeniesienie siedziby zostało wprost uregulowane w stosunku do SE (art. 8 rozporządzenia Rady (WE) Nr 2157/2001 z 8.10.2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE), Dz.Urz. WE L 294, s. 1 ze zm.), EZIG (art. 13 rozporządzenia (EWG) Nr 2137/85 z 25.7.1985 r. w sprawie europejskiego ugrupowania interesów gospodarczych (EUIG), Dz.Urz. WE L 199, s. 1) oraz SCE (art. 7 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1435/2003 z 22.7.2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), Dz.Urz. UE L 207, s. 1 ze zm.). Przeniesienie siedziby zagranicznej spółki na terytorium Polski nie zostało wykluczone w jakimkolwiek przepisie KSH ani innym akcie prawnym. Emigracja spółek kapitałowych przy zachowaniu ich podmiotowości została co do zasady wykluczona w art. 270 pkt 2 i art. 459 pkt 2 KSH. Zgodnie z tymi przepisami przeniesienie siedziby polskiej spółki kapitałowej za granicę jest przyczyną jej rozwiązania. Zasada ta jest modyfikowana przez art. 19 ust. 1 zd. 3 PrPrywM, zgodnie z którym przeniesienie siedziby w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego nie prowadzi do utraty osobowości prawnej. Jest to w istocie przepis o charakterze materialnoprawnym, będący *lex specialis* w stosunku do art. 270 pkt 2 i art. 459 pkt 2 KSH. W odniesieniu do spółek osobowych KSH nie wyklucza emigracji spółek. Prawo europejskie nie wyklucza restrykcji dotyczących przeniesienia siedziby spółki, jeżeli wynikają one z prawa państwa, któremu dana spółka podlega (por. wyr. TS w sprawie C-210/06, *Cartesio*, EU:C:2008:723, pkt 123–124; por. także *L. Cerioni*, *The Cross-Border*, s. 316 i n.; *C. Gerner-Beuerle*, *M. Schilg*, *The Mysteries*, s. 306 i n.; *J. Napierata*, *Transgraniczne*, s. 434). Jak się wydaje, nie jest natomiast dopuszczalne ograniczenie możliwości imigracji spółki wynikające z prawa państwa, na którego terytorium ma się znajdować nowa siedziba (por. wyr. TS w sprawie C-378/10, *Vale*, EU:C:2012:440, pkt 30–33; por. szerzej *M. Myszke-Nowakowska*, *Transfer, passim*).

VI. Zastosowanie przepisów KSH do spółek zagranicznych

1. **Zastosowanie przepisów KSH do spółek zagranicznych.** Przepisy o spółkach KSH odno- 13
szą się w zdecydowanej większości do podmiotów podlegających prawu polskiemu. Ta ogólna zasada **doznaje jednak niekiedy wyjątków**, a użyty w Kodeksie termin „spółka” dotyczy w niektórych przypadkach także innych podmiotów. Jest to zawsze odniesienie pośrednie, które wynika z regulacji spółek polskich. Przykładem takiego przepisu jest art. 151 § 2 KSH, zgodnie z którym

spółka z o.o. nie może być zawiązana wyłącznie przez inną jednoosobową spółkę z o.o. Jest to przepis, który odnosi się wyłącznie do zakładania spółek z o.o. podlegających prawu polskiemu. Dotyczy on jednak wszystkich założycieli, a nie wyłącznie polskich sp. z o.o. Wszystkie sp. z o.o. bez względu na ich statut personalny są pozbawione zdolności zakładania jednoosobowych sp. z o.o. w Polsce (por. post. SN z 28.4.1997 r., II CKN 133/97, OSNC 1997, Nr 10, poz. 154; A. Szumański, Glosa, s. 69; M. Litwińska, Glosa, s. 38; K. Kruczalak, Glosa, s. 197, oraz krytycznie J. Frąckowiak, Glosa, s. 87). Zastosowanie polskich przepisów prawa spółek do podmiotów zagranicznych wymaga szeregu zabiegów pozwalających dopasować nie zawsze identyczne klasyfikacje typów spółek w prawie obcym i polskim. Decydują tutaj w pierwszym rzędzie funkcje danej instytucji prawa polskiego oraz wspólność podstawowych elementów konstrukcyjnych. W świetle zasad ustalonych przez TS w orzeczeniu w sprawie C-411/03, *SEVIC* (EU:C:2005:762) także pojęcia spółki kapitałowej i spółki osobowej na gruncie art. 491 § 1 oraz spółki na gruncie art. 529 § 1 KSH dotyczą zarówno spółek polskich, jak i spółek z innych państw członkowskich EOG (por. K. Oplustil, M. Spyra, Transgraniczne, s. 52).

Art. 2. [Odesłanie do Kodeksu cywilnego]

W sprawach określonych w art. 1 § 1 nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

Spis treści

	Nb
I. Zagadnienia ogólne	1–4
II. Natura stosunku spółki handlowej	5–8
III. Wady oświadczeń woli składanych w aktach głosowania w spółkach handlowych . . .	9
IV. Ochrona konsumenta	10

I. Zagadnienia ogólne

1. **Funkcje przepisu.** Funkcją komentowanego przepisu jest w istocie **ograniczenie na gruncie KSH zasady jedności prawa cywilnego**. Wprawdzie redakcja tego przepisu wskazuje na potrzebę zastosowania KC w sprawach nieuregulowanych w KSH, to jednak ta część przepisu nie ma w istocie wartości normatywnej. Kodeks spółek handlowych oczywiście nie reguluje wszystkich aspektów funkcjonowania spółek handlowych (zob. A. Kidyba, Kodeks, t. 1, s. 26). Ich funkcjonowanie podlega regulacji szeregu innych aktów prawa prywatnego i publicznego m.in. z zakresu prawa podatkowego, prawa pracy, prawa ochrony środowiska itd. W sferze regulacji prywatnoprawnej naczelnie miejsce zajmuje KC. Żadna z tych ustaw ani żaden z odpowiednio umocowanych aktów wykonawczych nie potrzebuje wzmianki w KSH jako podstawy zastosowania do działalności spółek handlowych. W stosunkach prywatnoprawnych KC znajduje zastosowanie nie na mocy art. 2 KSH. W istocie normatywne znaczenie komentowanego przepisu to dyspozycja odstąpienia od bezpośredniego zastosowania przepisów KC w sytuacjach, w których wymaga tego natura stosunku spółki handlowej.
2. **2. Stosowanie przepisów KC.** Na gruncie stosunków prawnych związanych z zakładaniem, funkcjonowaniem, rozwiązywaniem i przekształcaniem spółek handlowych bezpośrednio stosowanie przepisów KC pozostaje regułą. Nie można w związku z tym mówić o wyłączeniu zasady jedności prawa prywatnego, a raczej o ograniczonej autonomii prawa spółek handlowych (zob. S. Soltysiński, w: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, Kodeks spółek handlowych, t. 1, s. 18; M. Romanowski, w: A. Szajkowski (red.), System Prawa Prywatnego, t. 16, s. 87; S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, t. 1, s. 22–23; J. Frąckowiak, O konieczności, s. 7). Przepisów KC nie stosuje się, jeżeli dana kwestia została uregulowana inaczej wprost w KSH lub analogiczne zastosowanie przepisów KSH prowadzi do wniosku o istnieniu *legis specialis* w stosunku do postanowień KC (zob. M. Pazdan, Kodeks, s. 33; S. Soltysiński, w: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, Kodeks spółek handlowych, t. 1, s. 18). Jeżeli dana kwestia nie jest uregulowana ani wprost, ani analogicznie w KSH, to przepisy KC znajdują zastosowanie z uwzględnieniem

natury stosunku spółki handlowej. Należy przyjąć, że chodzi tutaj nie tylko o cechy wspólne dla wszystkich typów spółek handlowych, ale także o cechy specyficzne dla danego typu lub podtypu (np. publiczna spółka akcyjna) spółki, które wymagają odpowiedniej modyfikacji norm wynikających z KC (zob. *L. Gasiński, J. Modrzejewski, J. Okolski*, Natura, s. 1 i n.; *S. Soltysiński*, w: *S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska*, Kodeks spółek handlowych, t. 1, s. 19). Odpowiednie zastosowanie niektórych przepisów oznacza jednak, że w niektórych przypadkach istnieją specyficzne normy prawa prywatnego. Oznacza to możliwość modyfikacji powszechnych norm prawa cywilnego lub wręcz odstępianie od zastosowania niektórych regulacji (zob. *M. Pazdan*, Kodeks, s. 28; *S. Soltysiński*, w: *S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska*, Kodeks spółek handlowych, t. 1, s. 20).

3. **Zakres zastosowania art. 2 KSH.** Komentowany przepis odnosi się **wyłącznie do ograniczonej autonomii KSH w stosunku do norm wynikających z KC**. Przepis ten należy ująć jednak jako wyraz szerszej zasady autonomii prawa spółek handlowych na gruncie prawa prywatnego. Formalny podział na przepisy KSH oraz przepisy innych ustaw z zakresu prawa prywatnego nie powinien mieć tutaj istotnego znaczenia. Zakres tych regulacji jest zmienny ze względu na dekodyfikację postępującą wraz z wprowadzeniem szeregu nowych ustaw szczególnych oraz planowaną nową kodyfikację prawa cywilnego. Należy przyjąć, że komentowany przepis określa relację między przepisami z zakresu prawa spółek handlowych a wszystkimi innymi przepisami z zakresu prawa prywatnego. Zasady ograniczonej autonomii nie można zastosować natomiast do przepisów prawa publicznego.

4. **Prawo obce jako prawo właściwe dla stosunków prawnych związanych z funkcjonowaniem polskiej spółki akcyjnej.** W niektórych sytuacjach prawem właściwym dla stosunku prawnego związanego z funkcjonowaniem polskiej spółki akcyjnej może być prawo obce. **Dotyczyć to może m.in. kwestii zdolności do czynności prawnych wspólnika, który podlega obcemu statutowi personalnemu, albo potrącenia wierzytelności o wniesienie wkładu w wierzytelnością spółki wobec wspólnika, dla której właściwe jest prawo obce.** Zasada wyrażona w art. 2 zd. 2 odnosi się zasadniczo do przepisów polskiego prawa prywatnego. Obce prawo prywatne samo rozstrzyga o tym, w jakim stopniu jego zastosowanie do stosunku spółki modyfikuje reguły powszechnego obrotu. Jeżeli jednak rozwiązania przyjęte w polskim prawie spółek handlowych oraz obcym prawie właściwym dla danego stosunku prawnego nie tworzą spójnej całości, to polski sąd orzekający w sprawie może dokonać odpowiedniej modyfikacji polskiego lub obcego prawa w procesie dostosowania (*Anpassung*, por. np. *M. Pazdan*, Prawo, s. 86).

II. Natura stosunku spółki handlowej

1. **Cechy wspólne wszystkich spółek handlowych.** Poszczególne typy spółek handlowych są istotnie zróżnicowane. Różnicowanie pogłębia istnienie podtypów spółek handlowych tworzonych przez ustawodawcę (np. publiczna spółka akcyjna) lub przez praktykę (np. spółka komandytowa z jednoosobowa sp. z o.o. jako komplementariuszem). Pomimo zróżnicowania można wskazać kilka cech wspólnych wszystkim spółkom handlowym, które składają się na ich naturę, wpływając na proces zastosowania przepisów powszechnego prawa prywatnego. Należą do nich: **wielostronność stosunku prawnego, podwójna (obligacyjno-organizacyjna) natura stosunku spółki oraz wiążący się z tym dualizm zewnętrznych i wewnętrznych stosunków spółki, brak przeciwstawnych celów wiążących się z uczestnictwem w stosunku spółki.**

2. **Wielostronny charakter stosunku prawnego** nie jest specyficzny dla spółek handlowych. Jest to cecha wspólna dla większości stosunków prawnych jednostek organizacyjnych. Wielostronny charakter stosunku prawnego jest, **co do zasady, cechą wszystkich spółek handlowych.** Nie występuje on w spółkach jednoosobowych (por. *F. Bydliński*, System, s. 462). Żadna ze spółek handlowych nie jest jednak z założenia konstrukcją przeznaczoną dla uczestnictwa wyłącznie jednego podmiotu. W żadnym także wypadku ukształtowanie stosunku spółki jako stosunku z jednym tylko uczestnikiem nie zamyka definitywnie możliwości przystąpienia do spółki kolejnych uczestników. Wielostronny charakter stosunku oznacza m.in. brak z założenia przeciwstawnych interesów uczestników stosunku prawnego. Brak także cechy ekwiwalentności świadczeń uczestników stosunku spółki. Umowa spółki nie jest umowa wzajemną, także w przypadku, w którym

uczestniczą w niej wyłącznie dwa podmioty. Wielostronny charakter stosunku spółki wpływa na zastosowanie takich instytucji KC jak m.in. przepisy o rękojmi za wady stosowane w odniesieniu do wkładów wspólników, przepisy o wadach oświadczeń woli stosowane w odniesieniu do oświadczeń składanych w ramach stosunku korporacyjnego itd.

- 7 **3. Obligacyjno-organizacyjny charakter stosunku prawnego spółki handlowej** oznacza istnienie dwóch sfer skuteczności czynności dokonywanych w ramach stosunku spółki (por. np. S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, t. 2A, s. 63; A. Szajkowski, M. Tarska, Prawo, s. 47 i n.; F. Bydliński, System, s. 475–476). W **sferze obligacyjnej** powstaje stosunek wewnętrzny spółki, który wiąże wspólników, a także innych uczestników spółki, takich jak członkowie jej organów. W **sferze organizacyjnej** powstanie stosunku spółki prowadzi do ukonstytuowania nowego podmiotu. W konsekwencji dochodzi do wyodrębnienia stosunków zewnętrznych spółki, czyli jej relacji jako podmiotu z osobami trzecimi. Czynności wspólników dotyczące stosunku spółki co najmniej pośrednio mogą wpływać na sytuację prawną osób trzecich. Jest to czynnik wyjątkowy na tle innych stosunków prawa prywatnego. Uzasadnia on także odpowiednie zastosowanie powszechnych instytucji prawa cywilnego tam, gdzie ich zastosowanie wprost naruszałoby zaufanie i uzasadnione interesy osób trzecich.
- 8 **4. Cele wspólników.** Wspólnicy nie mają z założenia przeciwstawnych celów wiążących się z uczestnictwem w spółce. *Affectio societatis* wiąże się z **dążeniem do osiągnięcia wspólnego celu** (art. 3 KSH). W sferze podstawowej struktury spółki między wspólnikami nie ma konfliktu interesów polegającego na tym, że korzyści osiągnięte przez jednego z nich są możliwe wyłącznie kosztem sytuacji gospodarczej pozostałych. Nie oznacza to, że między wspólnikami nie ma konfliktu interesów. Ich pozycja w spółce jest wypadkową własnych uprawnień i wpływów oraz wpływów i uprawnień innych wspólników.

III. Wady oświadczeń woli składanych w aktach głosowania w spółkach handlowych

- 9 **1. Wady oświadczeń woli składanych w aktach głosowania w spółkach handlowych.** Specyfika stosunków prawnych spółek handlowych jest powoływana często jako podstawa rozstrzygnięć dotyczących podstawowych instytucji prawa cywilnego. W pewnych sytuacjach wydaje się jednak, że zastosowanie art. 2 zd. 2 KSH jest nadużywane tam, gdzie nie trzeba odwoływać się do tego przepisu. Jako przykład takiej sytuacji można wskazać rozważania dotyczące zastosowania przepisów o wadach oświadczeń woli do aktów głosowania w spółkach handlowych. Twierdzi się m.in., że KSH przewiduje specjalną regulację dotyczącą zaskarżania uchwał, będącą *lex specialis* w stosunku do przepisów KC o wadach oświadczeń woli oraz że uznanie dopuszczalności podważania ważności oddanych głosów stałoby, choćby pośrednio, w sprzeczności ze szczególnymi przesłankami zaskarżania uchwał, takimi jak np. zgłoszenie sprzeciwu. Przyjmuje się także, że możliwość powołania się przez wspólnika na wady oświadczenia woli (głosu) byłaby nie do pogodzenia z zasadą pewności obrotu prawnego i stabilności uchwały (zob. P. Antoszek, Cywilnoprawny, s. 237; *tenże*, Dopuszczalność, s. 32). Rozumowanie to budzi wątpliwości. Zasada pewności obrotu nie dotyczy wyłącznie prawa spółek. Jest ona równie istotna m.in. na gruncie obrotu nieruchomościami czy obrotu instrumentami finansowymi. Nie ma aksjologicznego uzasadnienia dla wykluczenia zastosowania przepisów o wadach oświadczeń woli w prawie spółek przy jednoczesnym zastosowaniu ich w obrocie nieruchomościami oraz w czynnościach dotyczących rynku kapitałowego. Wartość, jaką jest ochrona obrotu, została uwzględniona w konstrukcji przepisów o wadach oświadczeń woli. Nie jest to jednak wartość jedyna. Kodeks cywilny, konstruując przesłanki wadliwości oświadczenia woli, uwzględnia także takie elementy jak wolność i integralność jednostki oraz uczciwość działania uczestników obrotu. Na gruncie przepisów o błędzie KC nie pozwala na podważenie wadliwej czynności w stosunku do osób, które o błędzie nie wiedziały i nie mogły się o nim z łatwością dowiedzieć ani też błędu nie wywołały. Zasada ta nie znajduje zastosowania jedynie w odniesieniu do czynności nieodpłatnych, co w tym wypadku należy utożsamiać z czynnościami *causa donandi*, czyli czynnościami, w których druga strona uzyskuje nieodpłatnie korzyści (por. Z. Radwański, w: Z. Radwański (red.), System Prawa Prywatnego, t. 2, s. 402). Jest to mechanizm, który w satysfakcjonujący sposób pozwala na rozwiązywanie problemów wadliwości aktu głosowania na gruncie stosunku spółki

handlowej. Nie każde np. oddanie głosu pod wpływem błędu uzasadnia możliwość uchylecia się złożonego oświadczenia. Aktu głosowania nie można traktować jako czynności nieodpłatnej. Jest on elementem zbiorowego oświadczenia woli, jaką jest uchwała (por. *S. Sottysiński*, w: *S. Sottysiński* (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, s. 590 i cyt. tam literatura). Jest jednocześnie elementem szerszej wielostronnej relacji prawnej, jaką jest stosunek spółki handlowej. Jego kwalifikacja jako czynności nieodpłatnej nie ma w tym kontekście sensu. Niektóre uchwały są oświadczeniami skierowanymi do osób trzecich. Tak jest np. w przypadku uchwały walnego zgromadzenia o powołaniu członków rady nadzorczej. Są to nie tylko oświadczenia kształtujące stosunek korporacyjny, ale także oświadczenia wpływające na sferę praw określonej osoby fizycznej (por. *M. Spyra*, w: *S. Włodyka* (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2B, s. 406). W takim wypadku wspólnik nie może uchylić się od aktu głosowania, jeżeli adresat uchwały nie wie lub nie mógł się z łatwością dowiedzieć o błędzie ani takiego błędu nie wywołał. W odniesieniu do uchwał podejmowanych w ramach autonomii zgromadzenia (np. uchwała o zarządzeniu przerwy w obradach) można przyjąć, że adresatem aktu głosowania są uczestnicy zgromadzenia. Ze względu na zbiorowy charakter adresata do powołania się na błąd nie wystarczy spełnienie przesłanek z art. 84 KC w stosunku do jednego z uczestników. Odpowiednie zastosowanie przepisów KC (art. 2 KSH) pozwala przyjąć, że przesłanki te powinny zostać spełnione przynajmniej w stosunku do większości adresatów. Kodeks cywilny daje instrumenty dla rozstrzygnięcia problemu równowagi interesów, a jedyne istotne modyfikacje w stosunku do art. 84 KC wynikają z wielostronnego charakteru stosunku spółki (por. co do ochrony pewności obrotu *Z. Radwański*, w: *Z. Radwański* (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 2, s. 398). W odniesieniu do przymusu i groźby art. 87 KC przedkłada godność i integralność osoby nad subiektywne przekazywanie adresatów oświadczenia o jego niewadliwości. Jest to rozwiązanie zgodne z konstytucyjną hierarchią wartości i nie ma powodów, aby czynić w tym zakresie wyłom w prawie spółek. Należy jednak zwrócić uwagę, że nieważność głosu nie podważa automatycznie podjętej w głosowaniu uchwały. Istotne jest to, czy nieważność głosu wpływa na wymaganą większość i spełnienie ewentualnego wymogu kworum.

IV. Ochrona konsumenta

1. **Zakres zastosowania prawa spółek handlowych oraz prawa ochrony konsumenta** w pewnej części pokrywają się. Niekiedy wspólnik spółki handlowej jest konsumentem. Definicja z art. 22¹ KC ma walor ogólny dla całego prawa prywatnego. Każda osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową jest konsumentem, jeżeli drugą stroną czynności prawnej jest przedsiębiorca (por. np. *M. Pecyna*, w: *M. Oleczyk, M. Pecyna*, *Komentarz, teza 4*). Konsumentem może być także osoba fizyczna przystępująca do umowy spółki handlowej (zob. *M. Skory*, *Czy w prawie*, s. 195–196). Prawdopodobieństwo konsumenckiego charakteru uczestnictwa jest różne w różnych typach spółek. Stosunkowo często można przyjąć taką kwalifikację w odniesieniu do akcjonariuszy, dla których uczestnictwo w spółce jest z reguły rodzajem pasywnej inwestycji niezwiązanej z ich działalnością gospodarczą lub zawodową. Kapitał akcjonariuszy jest powierzany w takim wypadku spółce i zarządzającym nim profesjonalnie członkom zarządu. Nie ma przy tym znaczenia, czy udział akcjonariusza w spółce ma charakter mniejszościowy czy kontrolny. Dla kwalifikacji akcjonariusza jako konsumenta rozstrzygające jest, czy inwestowanie przez niego kapitału w spółki ma charakter działalności gospodarczej lub zawodowej. Podobnie kwalifikować należy uczestnictwo w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością oraz inwestycje w akcje emitowane przez spółki komandytowo-akcyjne. Aktywny charakter uczestnictwa w spółce partnerskiej, które musi wiązać się z wykonywaniem w spółce wolnego zawodu, wyklucza możliwość kwalifikacji działania w charakterze partnera jako czynności konsumenckiej. W odniesieniu do innych spółek osobowych sytuacja jest zróżnicowana. W typowej sytuacji konsumentem może być komandytariusz, którego uczestnictwo w spółce ma charakter bierny. Także wspólnicy spółki jawnej i komplementariusze mogą być konsumentami, jeżeli nie prowadzą spraw spółki i jej nie reprezentują. Osobiste zaangażowanie w prowadzenie spraw spółki i reprezentację połączone z udziałem w zysku z operacji gospodarczych spółki przesądza o zawodowym charakterze zaangażowania, a w związku z tym wyklucza możliwość powoływania się na status konsumenta w spółce.

Art. 3. [Umowa spółki handlowej]

Przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

Spis treści

	Nb
I. Pojęcie spółki. Wkłady	1
II. Wykładnia	2
III. Wady oświadczeń woli	3
IV. Przedkontraktowe obowiązki informacyjne	4
V. Postanowienia umowy jako klauzule narzucone	5

I. Pojęcie spółki. Wkłady

- 1 1. **Elementy konstytutywne.** Konstytutywnymi elementami dla spółki handlowej są:
- 1) ukonstytuowanie nowego podmiotu,
 - 2) wskazanie jego celu,
 - 3) wskazanie uczestników lub uczestnika spółki (wspólnika/partnera/akcjonariusza),
 - 4) określenie wkładów oraz ewentualnie innego sposobu przyczyniania się uczestnika do realizacji celu spółki.

Komentowany przepis wskazuje na cechy spółek handlowych. **Nie można ich jednak traktować jako *essentialia negotii* spółki handlowej.** Są to cechy wspólne dla stosunków spółek handlowych oraz innych stosunków prawnych jednostek organizacyjnych, takich jak m.in. europejskie zrępowania interesów gospodarczych, spółdzielnie itd. Artykuł 3 KSH wskazuje na cechy wspólne spółek handlowych. Kwalifikacja poszczególnej jednostki organizacyjnej jako spółki handlowej jest jednak przede wszystkim zabiegiem normatywnym. Cechy wskazane w komentowanym przepisie pełnią rolę *essentialium negotii* dla poszczególnych typów spółek łącznie z cechami wskazanymi w przepisach KSH definiujących poszczególne spółki (art. 86 § 1, art. 102 i 125 KSH).

II. Wykładnia

- 2 1. **Zasady wykładni** umowy spółki handlowej muszą uwzględniać jej wielostronny charakter, a także stopień, w jakim jest ona otwarta dla nowych uczestników. Zgodny zamiar i intencje osób pierwotnie przystępujących do spółki nie mogą być nadrzędną zasadą wykładni umowy w sytuacji, w której jej postanowienia wiążą także kolejnych wspólników nabywających udziały swoich poprzedników lub obejmujących nowe udziały w spółce. W spółkach, których konstrukcja umożliwia zmiany składu podmiotowego, należy dążyć do obiektywizacji wykładni umowy. **Postanowieniom umowy należy przypisywać znaczenie, jakie nadałby im przeciętny uczestnik obrotu (spółki).** Wymagania w odniesieniu do modelu typowego uczestnika spółki należy konstruować w odniesieniu do poszczególnych typów spółek handlowych. W odniesieniu do spółek emitujących akcje, w których uczestnictwo ma charakter przede wszystkim inwestycji, z reguły o biernym charakterze, nie ma podstaw, aby wymagać od akcjonariusza szczególnej znajomości specyfiki spółki oraz kontekstu związanego z ustaleniem treści jej statutu (zob. *B. Grunewald, Gesellschaftsrecht*, s. 340). Można natomiast oczekiwać świadomego podjęcia decyzji o zainwestowaniu w spółkę. Uzasadnione jest stąd wymaganie pewnej znajomości branży, w której działa, oraz przyjętych w tej branży zwyczajów. W tym kontekście można odczytywać sformułowany w literaturze pogląd, zgodnie z którym statut spółki akcyjnej należy interpretować zgodnie z zasadami wykładni ustaw (zob. *M. Romanowski*, w: *A. Szajkowski* (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 16, s. 104). Regułę zobiektywizowanej wykładni można odnieść do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółek komandytowych (zob. *H. von German*, w: *V. Röhrich, F. Graf von Westphalen* (red.), *Handelsgesetzbuch*, s. 1368; *B. Grunewald*, w: *K. Schmidt* (red.), *Münchener*, t. 3, s. 15 i 40–42; *M. Hachenburg, P. Ulmer*, *Gesetz*, s. 309). Wprawdzie są to spółki w mniejszym stopniu otwarte na pozyskiwanie nowych wspólników niż spółki emitujące akcje, jednak charakter uczestnictwa wspólnika spółki z o.o. i komandytariusza odwołuje się także do

modelu biernego dostawcy kapitału, a nie zarządcy spółki. Znacznie więcej racji dla subiektywizacji wykładni istnieje w odniesieniu do spółek jawnych i partnerskich. Co do zasady, zamknięty charakter składu personalnego tych spółek, a także aktywny charakter uczestnictwa wspólnika/partnera w działalności spółki uzasadniają odwołanie się do specyficznego kontekstu powstania spółki, treści rokowań poprzedzających redakcję umowy spółki, wspólnego zamiaru wspólników itd. (zob. *P. Jabornegg*, w: *P. Jabornegg* (red.), HGB, s. 672). Zakwalifikowanie spółki do określonego typu nie jest oczywiście ostatecznym kryterium zasad wykładni. Istotne znaczenie ma także ukształtowanie spółki w ramach przysługującej wspólnikom autonomii. Stopień obiektywizacji wykładni w różnych spółkach tego samego typu zależy m.in. od stopnia otwarcia spółki dla nowych wspólników (zob. *B. Grunewald*, *Gesellschaftsrecht*, s. 340; *B. Haar*, *Die Personengesellschaften*, s. 309).

III. Wady oświadczeń woli

1. **Wady oświadczeń woli.** Umowa spółki handlowej jest czynnością prawną, do której znajdują 3 zastosowanie przepisy KC o wadach oświadczeń woli (zob. art. 82–88 KC; *D. Nowak*, *Wadliwa*, s. 171–183). Zastosowanie tych przepisów wymaga jednak modyfikacji ze względu na wielostronny charakter umowy spółki handlowej oraz szczególne przepisy o nieważności umowy spółki. Wielostronny charakter umowy musi być uwzględniony przy ocenie takich wad jak pozorność czy błąd. O **pozorności** oświadczenia wspólnika można mówić wtedy, gdy brak zamiaru co do kreowania skutków prawnych związanych ze złożonym oświadczeniem został uzgodniony między wszystkimi stronami czynności (zob. *M. Tarska*, *Spółka*, s. 126 i n.; *D. Nowak*, *Wadliwa*, s. 173; z pewnymi zastrzeżeniami *S. Włodyka*, w: *S. Włodyka* (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2A, s. 88). Jeżeli zamiar niewywoływania skutków prawnych został uzgodniony wyłącznie między niektórymi wspólnikami, to porozumienie to ma walor jedynie *reservatio mentalis* i nie wpływa na wadliwość umowy spółki. W odniesieniu do przepisów o **błędzie** w orzecznictwie wskazuje się, że w stosunku o charakterze wielostronnym przesłanki z art. 84 KC winny być spełnione w odniesieniu do wszystkich adresatów oświadczenia (por. np. wyr. WSA w Gliwicach z 25.9.2009 r., III SA/GI 632/09, *Legalis*). Skutki wad oświadczenia woli są modyfikowane regulacją nieważności spółki. Wadliwość oświadczenia o przystąpieniu do spółki kapitałowej nie powoduje nieważności zarejestrowanej spółki (art. 21 KSH). Podobnie należy potraktować kwestię wpływu wadliwości oświadczeń wspólników spółki osobowej na byt zarejestrowanej już spółki (por. komentarz do art. 8).

IV. Przedkontraktowe obowiązki informacyjne

1. **Przedkontraktowe obowiązki informacyjne.** Wspólnota celu gospodarczego, będąca jed- 4 nym z podstawowych elementów stosunku spółki handlowej, uzasadnia szczególne potraktowanie przedkontraktowych stosunków informacyjnych. **Wspólnicy spółki powinni ujawnić wszystkie podstawowe ryzyka związane ze swoim uczestnictwem w spółce, a także znane im okoliczności wpływające na szanse podejmowanego przedsięwzięcia gospodarczego.** Zasada ta nie dotyczy jednak spółek, w których element osobowy odgrywa rolę marginalną, wspólnicy są przede wszystkim biernymi dostawcami kapitału. Obowiązek ten w większym stopniu dotyczy wspólnika, który będzie wywierał decydujący wpływ na działalność spółki niż wspólników mniejszościowych.

V. Postanowienia umowy jako klauzule narzucone

1. **Klauzule narzucone.** Umowa spółki handlowej może powstać w procesie rokowań. Nie jest 5 jednak wykluczone, że postanowienia umowy spółki będą miały charakter klauzul narzuconych, tj. **klauzul, które nie są przedmiotem indywidualnych uzgodnień dla strony przystępującej do umowy.** Jest to sytuacja typowa np. dla spółek kapitałowych przyjmujących nowych wspólników w trybie podwyższenia kapitału zakładowego. W świetle możliwości kwalifikacji wspólnika jako konsumenta (por. komentarz do art. 2, Nb 10) rodzi to pytanie o możliwość zastosowania do umowy spółki lub statutu art. 385–385³ KC. Pozytywna odpowiedź na to pytanie rodzi poważne konsekwencje m.in. w zakresie skuteczności klauzuli o zapisie na sąd polubowny (por. *M. Skory*,

Czy w prawie, s. 196–197). Kodeks cywilny nie ogranicza zakresu zastosowania tych przepisów. Są one jednak implementacją dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5.4.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. WE L 95, s. 29 ze zm.), która w 10 motywie wyraźnie wyklucza zastosowanie reguł dotyczących klauzul abuzywnych do umów spółek kapitałowych i osobowych. Skłania to do zawężającej wykładni zakresu zastosowania art. 385–385³ KC.

Art. 4. [Słowniczek]

§ 1. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) spółka osobowa – spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową i spółkę komandytowo-akcyjną;
- 2) spółka kapitałowa – spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkę akcyjną;
- 3) spółka jednoosobowa – spółkę kapitałową, której wszystkie udziały albo akcje należą do jednego wspólnika albo akcjonariusza;
- 4) spółka dominująca – spółkę handlową w przypadku, gdy:
 - a) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik albo użytkownik, bądź w zarządzie innej spółki kapitałowej (spółki zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - b) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków zarządu innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - c) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków rady nadzorczej innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - d) członkowie jej zarządu stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), lub
 - e) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów w spółce osobowej zależnej albo na walnym zgromadzeniu spółdzielni zależnej, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - f) wywiera decydujący wpływ na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej, w szczególności na podstawie umów określonych w art. 7;
- 5) spółka powiązana – spółkę kapitałową, w której inna spółka handlowa albo spółdzielnia dysponuje bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik lub użytkownik, albo na podstawie porozumień z innymi osobami lub która posiada bezpośrednio co najmniej 20% udziałów albo akcji w innej spółce kapitałowej;
- 6) spółka publiczna – spółkę w rozumieniu przepisów o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych;
- 7) instytucja finansowa – bank, fundusz inwestycyjny, towarzystwo funduszy inwestycyjnych, alternatywną spółkę inwestycyjną zarządzaną przez zarządzającego ASI w rozumieniu przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, prowadzącego działalność na podstawie zezwolenia oraz takiego zarządzającego, zakład ubezpieczeń, zakład reasekuracji, towarzystwo emerytalne, fundusz emerytalny lub dom maklerski, mające siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej albo w państwie należącym do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD);
- 8) rejestr – rejestr przedsiębiorców;
- 9) głosy – głosy „za”, „przeciw” lub „wstrzymujące się” oddane podczas głosowania w sposób zgodny z ustawą, umową albo statutem spółki;
- 10) bezwzględna większość głosów – więcej niż połowę głosów oddanych;
- 11) sprawozdanie finansowe – sprawozdania finansowe w rozumieniu przepisów o rachunkowości;
- 12) wzorzec umowy – wzorzec umowy spółki udostępniony w systemie teleinformatycznym;
- 13)³ (uchylony)
- 14) postanowienia zmienne umowy – postanowienia umowy spółki zawartej przy wykorzystaniu wzorca umowy, które zgodnie z wzorcem mogą być modyfikowane przez wybór odpowied-

³ Art. 4 § 1 pkt 13 uchylony ustawą z dnia 5.07.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1544), która wchodzi w życie 11.09.2018 r.

nich wariantów poszczególnych postanowień albo przez wprowadzenie odpowiednich danych w określone pola wzorca, umożliwiające ich wprowadzenie;

- 15) spółka, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy – spółkę, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, z wyłączeniem spółki utworzonej przy wykorzystaniu wzorca, której umowa została zmieniona w inny sposób niż przy wykorzystaniu wzorca.

§ 2. Ilekroć w ustawie mowa jest o „umowie spółki”, należy przez to rozumieć także akt założycielski sporządzony przez jedynego wspólnika albo akcjonariusza spółki kapitałowej.

§ 3. W przypadku gdy dwie spółki handlowe dysponują wzajemnie większością głosów obliczoną zgodnie z § 1 pkt 4 lit. a, za spółkę dominującą uważa się spółkę handlową, która posiada większy procent głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki (spółki zależnej). W przypadku gdy każda ze spółek handlowych posiada równy procent głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki, za spółkę dominującą uważa się tę spółkę, która wywiera wpływ na spółkę zależną także na podstawie powiązania przewidzianego w § 1 pkt 4 lit. b–f.

§ 4. W przypadku gdy stosując kryteria przewidziane w § 3, nie można ustalić stosunku dominacji i zależności między dwiema spółkami handlowymi, za spółkę dominującą uważa się tę spółkę handlową, która może wywierać wpływ na inną spółkę na podstawie większej liczby powiązań, o których mowa w § 1 pkt 4 lit. b–f.

§ 5. W przypadku niemożności ustalenia na podstawie § 3 i 4, która ze spółek jest spółką dominującą, obie spółki są spółkami wzajemnie dominującymi i zależnymi.

1. **Słowniczek.** Artykuł 4 KSH zawiera tzw. słowniczek, na który składają się **definicje poszczególnych pojęć** sformułowane na potrzeby regulacji KSH. Rozwiązanie takie stanowi *novum* w stosunku do regulacji KH, który nie zawierał wyodrębnionych definicji pojęć, którymi się posługiwał.

2. **Zakres słowniczka objętego art. 4 § 1 KSH** został **wzbogacony** przez art. 1 pkt 1 ustawy 2 z 28.11.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 4) o definicje wzorca umowy, podpisu potwierdzonego profilem zaufanym ePUAP, postanowień zmiennych umowy oraz spółki, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy przepisem. Dokonane uzupełnienia związane są z rozszerzeniem możliwości zawierania umów spółek z wykorzystaniem wzorów udostępnionych w systemie teleinformatycznym oraz określeniem katalogu innych czynności dotyczących spółek zawieranych przy wykorzystaniu wzorca umowy, które mogą być podejmowane z wykorzystaniem wzorów uchwał, czy też umów udostępnianych w systemie teleinformatycznym.

Rozszerzenie to obejmuje – zgodnie z przepisami art. 23¹ § 1 KSH oraz art. 106¹ § 1 KSH – spółkę jawną oraz komandytową. Ponadto z dniem 1.4.2016 r. – na podstawie przepisu art. 12 ZmKSH2014 – weszły w życie jej postanowienia zawierające katalog czynności dotyczących spółek zawieranych z wykorzystaniem wzorca umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym, a dokonywanych z wykorzystaniem wzorców udostępnionych w systemie teleinformatycznym. W szczególności możliwa jest zmiana w tym trybie postanowień zmiennych umowy takiej spółki, jej rozwiązanie, zbyte ogółu praw obowiązków wspólnika spółki jawnej lub komandytowej, zbyte udziałów przez wspólnika spółki z o.o., czy też podejmowanie uchwał wspólników spółki z o.o.

3. **Zasada numerus clausus spółek handlowych.** Przepis art. 4 § 1 pkt 1 i 2 KSH statuuje 3 zasadę *numerus clausus* spółek handlowych. Zgodnie z postanowieniem art. 4 § 1 pkt 1 KSH spółkami osobowymi są wyłącznie spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa oraz spółka komandytowo-akcyjna. Spółkami kapitałowymi są natomiast – o czym mowa w art. 4 § 1 pkt 2 KSH – spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółka akcyjna.

4. **Spółka jednoosobowa.** Spółką jednoosobową może być **tylko i wyłącznie spółka kapi- 4 tałowa**. Spółka może uzyskać status jednoosobowej już w chwili zawiązania lub też w trakcie funkcjonowania. W tym pierwszym przypadku ustawa wprowadza pewne ograniczenia odnośnie do tworzenia jednoosobowych spółek kapitałowych, stanowiąc w art. 151 § 2 KSH – w odniesieniu do spółki z o.o. – iż jednoosobowa spółka z o.o. nie może zostać zawiązana wyłącznie przez inną jednoosobową spółkę z o.o. W stosunku do spółki akcyjnej tożsamą regulację zawiera

art. 301 § 1 KSH. Podkreślić należy, że ograniczenia te dotyczą tylko i wyłącznie etapu zawiązywania spółki. Brak jest zatem przeszkód, aby jednoosobowa spółka z o.o. została jedynym wspólnikiem innej spółki z o.o. lub spółki akcyjnej w drodze nabycia wszystkich udziałów lub akcji w ich kapitale zakładowym.

5 5. Spółka dominująca. Regulacja art. 4 § 1 pkt 4 KSH zawiera określenie relacji dominacji pomiędzy spółkami handlowymi. Spółka handlowa jest dominująca w stosunku do innej spółki handlowej w następujących przypadkach:

- 1) **dysponuje większością głosów na zgromadzeniu wspólników lub walnym zgromadzeniu, bądź w zarządzie innej spółki kapitałowej.** Obliczając ilość głosów przysługujących spółce dominującej, uwzględnia się nie tylko głosy przysługujące jej bezpośrednio, ale także pośrednio, co oznacza, że należy doliczyć także głosy przysługujące podmiotowi pozostającemu w stosunku zależności ze spółką, której liczba głosów podlega ustaleniu, a także głosy, którymi spółka dysponuje na podstawie porozumień z innymi osobami. Do puli głosów przysługujących spółce dolicza się także głosy, którymi dysponuje jako zastawnik lub użytkownik. Regulacja art. 4 § 1 pkt 4 lit. a KSH nie precyzuje, czy przez pojęcie większości głosów należy rozumieć większość bezwzględną głosów obliczaną na zasadzie art. 4 § 1 pkt 9 i 10 KSH, czy też większość zwykłą rozumianą jako przewaga głosów „za” nad głosami „przeciw”, bez uwzględnienia głosów „wstrzymujących się”. Niemniej wydaje się, że przy ustalaniu istnienia stosunku dominacji w oparciu o omawiany przepis przez pojęcie większości należy rozumieć większość 50% + 1 wszystkich głosów w spółce. Oznacza to bowiem, że – niezależnie od sposobu głosowania pozostałych wspólników – głosy spółki dominującej stanowią bądź większość, zarówno bezwzględną, jak i względną. W konsekwencji spółka dominująca uzyskuje w takiej sytuacji decydujący wpływ zarówno na sam fakt podjęcia uchwały przez zgromadzenie wspólników lub walne zgromadzenie spółki zależnej, jak i też jej treść. Konkluzja ta nie dotyczy jednak głosowań w sprawach, w których ustawa wymaga dla podjęcia uchwały większości kwalifikowanej, właściwej w szczególności dla zmiany umowy albo statutu spółki. Możliwość wyłącznego wpływu na treść czy to umowy, czy to statutu spółki kapitałowej nie jest zatem kryterium przyjęcia stosunku dominacji;
- 2) **spółka handlowa jest uprawniona do powoływania i odwoływania większości członków zarządu lub rady nadzorczej innej spółki kapitałowej albo spółdzielni, także na podstawie porozumień z innymi osobami;** źródłem tego uprawnienia może być fakt dysponowania przez spółkę dominującą niezbędną większością głosów w organie powołującym bądź to zarząd, bądź też radę nadzorczą lub też posiadanie szczególnych uprawnień związanych z udziałem lub akcją. W przypadku spółki z o.o. podstawę przyznania wspólnikowi uprawnienia tego rodzaju stanowi art. 159 KSH. Natomiast w przypadku spółki akcyjnej o możliwości ustanowienia na rzecz akcjonariusza osobistego uprawnienia polegającego na prawie powoływania lub odwoływania członków zarządu lub rady nadzorczej przesądza regulacja art. 354 § 1 KSH.
W przypadku kiedy organem powołującym organ jest zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie, uprawnienie spółki dominującej istnieje w sytuacji, w której dysponuje ona takimi większościami głosów, które umożliwiają wybór poszczególnych członków organów. Jeśli natomiast wyboru zarządu w spółce akcyjnej lub spółce z o.o. – na zasadzie art. 201 § 4 albo art. 368 § 4 KSH – dokonuje rada nadzorcza, to możliwa jest sytuacja, w której o statusie spółki dominującej decyduje nie większość głosów na walnym zgromadzeniu, lecz fakt istnienia po stronie tejże spółki uprawnienia do powoływania takiej liczby członków rady nadzorczej, która umożliwi podjęcie uchwały o wyborze w skład zarządu osób wskazanych przez spółkę dominującą;
- 3) **członkowie zarządu spółki dominującej stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej spółki kapitałowej albo spółdzielni;**
- 4) **spółka handlowa dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów w osobowej spółce handlowej albo na walnym zgromadzeniu spółdzielni zależnej, także na podstawie porozumień z innymi osobami.** W przypadku spółki osobowej ten rodzaj dominacji możliwy jest w przypadku, gdy spółka dominująca uczestniczy w spółce osobowej wraz ze swoją spółką lub spółkami zależnymi, wspólnie z którymi stanowi większość wspólników.

Możliwa jest także sytuacja, w której spółka uzyskuje upoważnienie od innego wspólnika (wspólników) do wykonywania w jego imieniu uprawnień wynikających z udziału w spółce osobowej. Jeśli w ten sposób zyskuje większość głosów liczoną w stosunku do wszystkich wspólników, to powstaje stosunek dominacji;

5) **ustawa nie precyzuje pojęcia wywierania decydującego wpływu na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej, zawierając jedynie wskazanie, że w szczególności przypadkiem wywierania wpływu o takim charakterze jest sytuacja zawarcia umowy o treści wskazanej w art. 7 KSH.** Oznacza to, iż katalog przypadków, które będzie można kwalifikować jako spełniające przesłanki art. 4 § 1 pkt 4 lit. f KSH, jest otwarty, co uniemożliwia ograniczanie tychże przypadków do tych wskazanych w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a–e KSH. Niemniej jednak ocena, czy zawarcie umowy skutkuje uzyskaniem decydującego wpływu na działalność innej spółki, winna być dokonywana zwięźająco. W szczególności umowa taka winna prowadzić do budowy zinstytucjonalizowanej formy zależności spółki zależnej od dominującej, wyrażającej się budową struktur pomiędzy tymi spółkami.

6) **Porozumienie co do głosów.** Przy ustalaniu istnienia po stronie spółki dominującej większości głosów, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a–c oraz lit. e KSH, bierze się pod uwagę także głosy, którymi spółka dysponuje na podstawie porozumień z innymi osobami. Zwrócić jednak należy uwagę, że o możliwości przyjęcia, iż dysponowanie głosami na podstawie porozumienia z innymi osobami może być uznane za skutkujące powstaniem stosunku dominacji, można mówić tylko wtedy, kiedy powstanie stanu dominacji jest celem takiego porozumienia. Możliwe bowiem jest zawarcie umowy o sposób głosowania, której celem jest zabezpieczenie interesów jednej ze stron, zaangażowanej ekonomicznie w określone przedsięwzięcie. W takim przypadku spółka zawiera umowę regulującą sposób głosowania po to, aby chronić swój interes. Celem nie jest więc wywieranie wpływu na działalność spółki, w kapitale zakładowym której uczestniczy strona takiego porozumienia.

Porozumienie, o którym mowa w komentowanym przepisie, może także przybrać postać zobowiązania zawierających je podmiotów do wspólnego głosowania na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu, którego celem jest wspólne przejęcie kontroli nad spółką.

7) **Pojęcie dominacji w regulacjach innych niż KSH.** Artykuł 4 § 1 pkt 4 KSH zawiera definicję stosunku dominacji na potrzeby KSH. Aktami prawnymi, które także regulują pojęcie stosunku dominacji i zależności na własne potrzeby, są: ustawa z 15.2.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1036 ze zm.), ustawa z 16.2.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 798 ze zm.) czy też ustawa z 29.9.1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 395 ze zm.).

8) **Spółka powiązana.** Przepis art. 4 § 1 pkt 5 KSH zawiera definicję spółki powiązanej. O istnieniu tej formy zależności decyduje spełnienie kryterium formalnego, jakim jest dysponowanie przez spółkę handlową albo spółdzielnię co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu innej spółki handlowej lub posiadanie przez tę spółkę lub spółdzielnię co najmniej 20% udziałów lub akcji w kapitale zakładowym innej spółki handlowej. Do głosów spółki handlowej dolicza się także głosy i udziały (akcje) spółki od niej zależnej lub te, którymi dysponuje jako zastawnik lub użytkownik albo na podstawie porozumień z innymi osobami. Do kwestii porozumień odnieść należy uwagi zawarte w Nb 5. Przy ocenie istnienia stosunku powiązania opartego na udziale w kapitale zakładowym spółki zależnej uwzględnia się tylko i wyłącznie udziały albo akcje przysługujące bezpośrednio spółce. Bez znaczenia jest zatem w tym kontekście to, czy spółka uczestniczy w kapitale zakładowym innej spółki kapitałowej poprzez swoje spółki zależne.

Stosunek powiązania jest możliwy tylko i wyłącznie pomiędzy spółkami kapitałowymi.

9) **Spółka publiczna.** Zgodnie z regulacją art. 4 pkt 20 ustawy z 29.7.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 512 ze zm.) **spółką publiczną jest taka spółka, w której co najmniej jedna akcja jest zdematerializowana w rozumieniu przepisów ustawy z 29.7.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi** (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1768

ze zm.) z wyjątkiem spółki, której akcje zostały zarejestrowane na podstawie art. 5a ust. 2 ObrInFU. Stosownie do art. 5 ust. 1 przywołanej ustawy papiery wartościowe będące przedmiotem oferty publicznej lub dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzonego do alternatywnego systemu obrotu lub emitowane przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski nie mają formy dokumentu od chwili ich zarejestrowania na podstawie umowy, której przedmiotem jest rejestracja tych papierów wartościowych w depozycie papierów wartościowych.

- 10 10. Instytucja finansowa.** Przepis art. 4 § 1 pkt 7 KSH zawiera wskazanie podmiotów, które na potrzeby regulacji KSH posiadają status instytucji finansowej. Jest to **catalog zamknięty**.
- 11 11. Rejestr.** Pojęcie rejestru oznacza rejestr przedsiębiorców utworzony i prowadzony na zasadach określonych w ustawie z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 986 ze zm.).
- 12 12. Większość bezwzględna, głosy.** Regulacja art. 4 § 1 pkt 9 i 10 KSH zawiera zasadę obliczania większości podczas głosowań. W pkt 10 ustawodawca przesądza, że przy obliczaniu większości bezwzględnej należy uwzględnić także głosy „wstrzymujące się”. Oznacza to, że osiągnięcie większości następuje w sytuacji, w której głosów „za” jest więcej niż głosów „przeciw” i „wstrzymujących się”. Od większości bezwzględnej – wymaganej przez przepisy KSH np. podczas głosowań zgromadzenia wspólników (art. 245 KSH) albo walnego zgromadzenia (art. 414 KSH) – odróżnić należy większość zwykłą. Oznacza ona sytuację, w której głosów „za” jest więcej niż głosów „przeciwko”.
- 13 13. Sprawozdanie finansowe.** Stosownie do treści przepisu art. 45 ust. 2 RachU sprawozdanie finansowe składa się z **bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej**.
Zasadniczo sprawozdanie finansowe sporządzane jest na **zakończenie roku obrotowego**. Jednakże przepisy KSH wymagają także sporządzenia sprawozdania finansowego **na potrzeby określonych zdarzeń gospodarczych**. Dotyczy to w szczególności przekształcenia spółki, czy też połączenia spółek. Stosownie do regulacji art. 558 § 2 pkt 4 KSH do planu przekształcenia należy załączyć sprawozdanie finansowe sporządzone dla celów przekształcenia na określony dzień w miesiącu poprzedzającym przedłożenie wspólnikom planu przekształcenia.
- 14 14. Wzorzec umowy – wzorzec umowy spółki udostępniony w systemie teleinformatycznym.** Pojęcie wzorca umowy odnosi się do spółek, których umowa może zostać zawarta z wykorzystaniem wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym. Możliwość taka dotyczy **spółki jawnej, komandytowej oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością**.
Wzorzec umowy spółki jawnej określony jest przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14.1.2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki jawnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 963).
Wzorzec umowy spółki komandytowej określony jest przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14.1.2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki komandytowej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 766).
Wzorzec umowy spółki z o.o. określony jest przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14.1.2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością udostępnionych w systemie teleinformatycznym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1005 ze zm.).
- 15 15. Postanowienia zmienne umowy** to postanowienia umowy spółki zawarte przy wykorzystaniu wzorca umowy, które zgodnie z wzorcem mogą być **modyfikowane** przez wybór odpowiednich wariantów poszczególnych postanowień albo przez wprowadzenie odpowiednich danych w określone pola wzorca, umożliwiające ich wprowadzenie.
Od dnia 1.4.2016 r. – zgodnie z postanowieniem art. 23¹ § 4 KSH – umowa spółki jawnej zawartej z wykorzystaniem wzorca umowy może być **zmieniona** przy wykorzystaniu wzorca uchwały zmieniającej umowę spółki udostępnionej w systemie teleinformatycznym. Zmiana taka może nastąpić w zakresie postanowień zmiennych umowy. Tożsamą w treści regulację zawiera w odniesieniu do spółki komandytowej przepis art. 106¹ § 4 KSH. Zmiana postanowień zmiennych umowy spółki z o.o. zawartej przy wykorzystaniu wzorca umowy będzie natomiast możliwa – począwszy od terminu wskazanego powyżej – na podstawie art. 255 § 4 KSH.